

SİCİLL-İ AHVÂL KAYITLARINA GÖRE TEPEDELENLİ ALİ PAŞA'NIN ÖLÜMÜNDEN SONRA OSMANLI BÜROKRASİSİNDE GÖREV ALAN BAZI AKRABALARI

Mustafa YILMAZ*

ÖZ

Bu makalede, Tepedelenli Ali Paşa'nın ölümünün ardından, akrabalarının Osmanlı bürokrasisine yeniden dahil olma süreçleri ele alınmaktadır. Sicill-i Ahvâl defterlerine dayalı olarak yapılan bu araştırma, Paşa'nın akrabalarından se-kiz kişinin Osmanlı devlet kademelerinde çeşitli görevlerde bulunup, bunlardan Avlonyalı Ferid Paşa'nın vezaretle taltif edildiğini ortaya koymaktadır. Bu kişilerden yedisi Rumeli taraflarında, biri ise İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Müşterek özellikleri ise dönemin ortalamasının üzerinde bir eğitim almış olmalarıdır. Tamamı okuryazar olan bu kişiler, aynı zamanda birkaç yabancı dili akıcı biçimde konuşabilecek düzeyde lisan bilmekteydiler.

Bu makalede, aynı zamanda Osmanlı Devleti'ne 1821'de isyan etmiş olan Tepedelenli Ali Paşa'nın akrabalarının, Tepedelenli'nin suçuyla ilişkilendirmeyip sahip oldukları yetenek ve liyakat çerçevesinde nasıl değerlendirdiğini ve neden devlet kademelerinde görevlendirdiğini anlamamıza da imkân tanımaktadır. Osmanlı Devleti, Tepedelenli so-yunu potansiyel suçlu olarak kodlamadığı gibi, aile üyeleri de Osmanlı idaresine karşı sonraki süreçte olumsuz bir tavır geliştirmemiştir. Bu kişiler, isyancı bir hanedanın mensubu olmanın getirdiği olumsuz imajı zamanla geride bırakarak, Osmanlı bürokrasisi içinde kendilerine yeni yerler edinmeyi başarmışlardır.

Anahtar Kelimeler: Tepedelenli Ali Paşa, Ali Naki Paşa, Mehmed Neşet Paşa, Ferid Paşa, Sicill-i Ahvâl

ACCORDING TO SİCİLL-İ AHVÂL RECORDS SOME RELATIVES OF TEPEDELENLİ ALI PASHA WHO SERVED IN THE OTTOMAN BUREAUCRACY AFTER HIS DEATH

ABSTRACT

This study examines the process leading to the execution of Tepedelenli Ali Pasha, as well as the reintegration of his relatives into the Ottoman bureaucracy following his execution in 1822. Based on the *Sicill-i Ahvâl* registers, this research reveals that eight of the Pasha's relatives served in various capacities within the Ottoman administrative hierarchy, among whom Ferid Pasha of Avlona was honored with the rank of vizier. Seven of these individuals were born in the Rumelia provinces, while one was born in Istanbul. Their common characteristic was that they received an education above the average standards of their time. All were literate and possessed proficiency in several foreign languages, which they spoke with notable fluency.

This study also enables us to understand how the Ottoman state evaluated the relatives of Tepedelenli Ali Pasha-who rebelled against the Empire in 1821-not by associating them with his offenses, but rather by assessing them within the framework of their own abilities and merit, and thereby assigning them to official positions. Not only did the Ottoman state refrain from categorizing the Tepedelenli lineage as inherently suspect, but the family members themselves also did not adopt a hostile attitude toward the Ottoman administration in the subsequent period. Over time, these individuals succeeded in overcoming the negative image associated with belonging to a rebellious household and secured new positions for themselves within the Ottoman bureaucracy.

Keywords: Tepedelenli Ali Pasha, Ali Naki Pasha, Mehmed Neşet Pasha, Ferid Pasha, Sicill-i Ahvâl

Araştırma Makalesi

Makale Gönderim Tarihi: 07.12.2025

Yayına Kabul Tarihi: 16.03.2026

* Dr., Bağımsız Araştırmacı, İstanbul; ORCID: 0009-0005-2379-1567, E-posta: mstfayilmaazz@gmail.com

GİRİŞ

18. yüzyılın ortalarına doğru, Osmanlı Devleti'nin taşradaki otoritesi giderek zayıflamaya başlamış, bu durum yerel düzeyde hanedan hüviyeti taşıyan büyük ailelerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren bu aileler Osmanlı coğrafyasının farklı bölgelelerine hızla yayılmış ve bulundukları yerlerde güçlü birer otorite haline gelmişlerdir.

Osmanlı merkezi yönetimi, başlangıçta bu ayanların sahip olduğu askerî ve siyasî gücü kendi lehine kullanmak adına onlara mutasarrıflık, mirahorluk, sancakbeyliği ve vezaret gibi yüksek görev ve unvanlar vermiştir. (Özkaya, 2014, s. 289). Devletin desteğini de alan ayanların nüfuzu özellikle 19. yüzyılda öyle bir noktaya ulaşmıştır ki, bu dönemin en nüfuzlu ayanlarından biri olan Alemdar Mustafa Paşa, Sultan III. Selim'i tekrardan tahta çıkarmak amacıyla askerleriyle birlikte İstanbul'a yürümüştür. (Akyıldız, 2009, s. 512-514).

Her ne kadar III. Selim'in öldürülmesi bu girişimin başarıya ulaşmasını engellemişse de Alemdar Paşa¹, Sultan IV. Mustafa'nın tahttan indirilmesinde etkili olmuş ve II. Mahmud'un tahta çıkışında önemli bir rol oynamıştır. Bu gelişmenin ardından II. Mahmud, iktidara gelmesinde doğrudan katkısı bulunan Alemdar Mustafa Paşa'nın otoritesini başlangıçta kabul etmiş ve onu sadrazamlığa atamıştır. Bu olaydan sonra, Alemdar, bazı ayanı İstanbul'a davet ederek onlarla birlikte Sened-i İttifak'ı² imzalamış; böylece ayanların sahip olduğu güç bu belgeyle hukuki bir zemine kavuşarak daha da pekişmiştir. (Shaw, 2017, s. 25; Akyıldız, 2009, s. 512-514).

Alemdar Mustafa Paşa'nın sadarete tayin edilmesi, ayanların Osmanlı siyasetindeki etkisinin en yüksek seviyeye ulaştığı bir dönüm noktası olarak kabul edilir. Bu gelişme, yalnızca Alemdar'ın İstanbul'daki siyasi gücünü değil, aynı zamanda taşrada etkinlik gösteren ayanların da ne denli güçlü bir konuma ulaştığını gözler önüne serer. Zira bu dönemde taşra ayanları, bulundukları bölgelerde adeta yarı bağımsız bir otorite haline gelmişlerdir. Örneğin Rize çevresinde Tuzcuoğulları, Samsun taraflarında Canikli Hacı Ali Paşa, Yozgat bölgesinde Çapanzadeler, Kayseri'de Zennecizâdeler, Ankara'da Müderriszâdeler, Bilecik'te Kalyoncuoğulları, Balıkesir'de Kanlızâdeler, Manisa ve çevresinde Karaosmanoğulları, İzmir'de Kâtiboğulları, Isparta dolaylarında Yılanlıoğulları, Antalya çevresinde Tekeliler, Çukurova bölgesinde Menemencioğulları ile Kozanoğulları, Suriye'de taraflarında Azmzâdeler, Kuzey Irak'ta Babanzâdeler, Rusçuk civarında Tirsiniklioğlu ve Alemdar Mustafa, Vidin'de Pazvandoğlu, Yahya taraflarında ise Tepedelenli Ali Paşa geniş bir nüfuza ve otoriteye sahipti. (Mert, 1991, s. 195-198; Özkul, 2021, s. 4).

Ayanların bu denli nüfuzlu hâle gelmesi, merkezî otoritenin taşradaki denetimini ciddi biçimde zayıflatıyordu. Merkezden gönderilen vali, kaymakam ya da diğer yöneticiler ya ayanlarla iş birliği yapıyor ya da onların gücünden korktukları için mecburen söylediklerini kabul etmek durumunda kalıyordu. Bu durum, ayanların taşrada daha da etkili ve baskın bir güç hâline gelmesine neden oluyordu. Sahip oldukları bu güçle birlikte ayanlar, istekleri doğrultusunda halka keyfi muamelelerde bulunmaya başladılar. Haksız yere para toplamak, halkı şiddetle cezalandırmak ve yolsuzluk yapmak, bu keyfi uygulamaların başında yer alıyordu. (Özkaya, 2014, s. 222-224-226-239).

¹ Alemdar Mustafa Paşa hakkında detaylı bilgi için bkz. (Uzunçarşılı, 1942, s. 40-193).

² Sened-i İttifak için ayrıca bkz. (Akyıldız, 1998, s. 209-222).

Ayanların bu gücünün gün geçtikte daha da artması Osmanlı Devleti'nin taşrada etkisini iyiden iyiye azaltmaya başladı. Sultan II. Mahmud, iktidarını kısmen pekiştirmesinin ardından merkezi otoriteyi tesis etmek amacıyla yerel güçlerin tasfiyesine yöneldi. Bu amaçla II. Mahmud, 1812'den 1820'ye kadar arasında aşamalı şekilde, ilk olarak Balkan taraflarında daha sonra ise Anadolu ile Ortadoğu'da Padişah'ın hükümlerini yerine getirmekte tereddüt eden veya hiç getirmeyen ayanları ortadan kaldırmaya girişti. Bunlardan bir tanesi de dönemin en güçlü ayanlarından olan ve ailesiyle birlikte çeşitli bölgelerde hüküm süren Tepedelenli Ali Paşa idi. (Doğan, 2011, s. 507).

Bu makalede, kısmen Tepedelenli Ali Paşa'nın siyasi faaliyetlerine ve idamına değinilecek; ancak asıl olarak Sicill-i Ahvâl Defterleri'nden yararlanılarak Paşa'nın bazı akrabalarının Osmanlı Devleti'nde üstlendikleri görevler açıklanmaya çalışılacaktır.

Sicill-i Ahvâl komisyonu, Osmanlı devlet teşkilatında görevli memurların kariyer gelişimlerini izlemek amacıyla Sultan II. Abdülhamid döneminde, 1879 yılında kurulmuştur. İlk aşamada Dahiliye Nezareti'nin bünyesi altında çalışan Sicill-i Ahvâl Komisyonu tarafından tutulan defterler, 1896 yılında komisyonun lağvedilmesiyle yerini Me'murin-i Mülkiye Komisyonu'na bırakmıştır. Her iki komisyonun çalışmaları sonucunda 1879-1909 yılları arasında Sicill-i Ahvâl Defterleri düzenlenerek memurların özgeçmişlerini ayrıntılı şekilde kayıt altına alınmıştır. Bu kayıtlarda, kişilerin doğum yeri, baba adı, eğitim durumu, bildiği yabancı diller gibi temel bilgilerin yanı sıra aldıkları nişanlar, madalyalar ve memuriyet görevlerine dair kıymetli veriler yer almaktadır. (Kütükoğlu, 1998, s. 143; Sarıyıldız, 2009, s. 134-136).

Yaptığımız incelemede, Ali Paşa'nın idamından sonra ailesine mensup kişilerin devlet kademelerinde görev aldığı tespit edilmiştir. Yapılan araştırmalar neticesinde Tepedelenli Ali Paşa'nın Ali Naki, Ahmed Müfid; Avlonyalı Ferid, Mehmed Neşet, Mehmed Süreyya, Mehmed Namık; İsmail Hadi; Ali İlhami isminde 8 aile üyesine erişilmiştir. Bu kişilerden Avlonyalı Ferid Paşa'nın sadarete kadar yükselebildiği tespit edilmiştir.

1. Tepedelenli Ali Paşa ve Hanedanı

Osmanlı Devleti tarihinde 19. yüzyıl, köklü değişimlerin ve yoğun savaşların yaşandığı bir dönem olmuştur. Devlet, bir yandan Avrupalı devletlerle mücadele halindeyken, diğer yandan içte sık sık patlak veren isyanlarla karşı karşıya kalmaktaydı. Bu isyanlar, kimi zaman ayrılık talebinde bulunan bir zümrenin başlattığı hareketler şeklinde ortaya çıkmış, kimi zaman ise "ayan" olarak anılan yerel güçlerin merkezî otoriteyle girdikleri mücadeleler biçiminde kendini göstermişti. Bu bağlamda, otorite mücadelesi şeklinde ortaya çıkan isyanların en önemlilerinden biri de şüphesiz Tepedelenli Ali Paşa'nın ayaklanması olmuştur. (Ortaylı, 2011, s. 91-92-93-94; Sezer, 2005, s. 334).

Tepedelenli Ali Paşa, 1750 yılında Yanya'nın kuzeybatısı bölgesinde yer alan Tepedelen'de dünyaya geldi. Çoğu tarihçinin kabul ettiği üzere, Ali Paşa'nın büyük dedeleri 1640 yılı civarında ya da daha önce Tepedelen'e göç etmişti. Büyükbabası Muhtar Bey, Korfu Seferi sırasında şehit düşmüş; babası Veli Paşa ise bir dönem Tepedelen mütesellimi olarak görev yapmıştı. Ancak Veli Paşa'nın 1758 yılında ölümüyle birlikte aile, bölgedeki nüfuzunu büyük ölçüde kaybetmişti. Bu nüfuz kaybının en önemli nedenlerinden biri, akrabaların kendi içinde yaşadığı iktidar mücadelesiydi. Bu gelişmeler sonucunda aile, 1770 yılında Tepedelen'den yaklaşık 18 mil uzaklıktaki Gardiki'ye sığınmak zorunda kalmıştı. Annesinin Gardiki'de akrabalarına karşı

topraklarını savunma yönünde gösterdiği direniş, küçük yaşlardaki Ali Paşa'yı derinden etkilemişti. (Feyzioğlu, 2017, s. 7-8; Uzun, 2011, s. 1035; Beydilli, 2011, 476-479; Muço, 2002, s. 7; Uysal vd. 2013, s. 373).

Oldukça zeki bir kişiliğe sahip olan Ali Paşa, akrabaları arasında süregelen ikili mücadelelere dâhil olmanın aileye güç kaybettirdiğini kısa sürede fark etmişti. Bu nedenle önceki aile büyükleri gibi davranmayarak önce Derbendler Başbuğu olarak görev yapan Kurt Ahmed Paşa'nın himayesine girdi; ancak, Ahmed Paşa ile anlaşmazlığa düşünce onun yanından ayrıldı ve Delvine mutasarrıfı Kaplan Paşa'nın himayesine girdi. 1768 yılında ise Kaplan Paşa'nın kızı Ümmü Gülsün ile evlendi. Bir müddet sonra kayınpederinin idam fermanı çıktı. Ali Paşa bu beklenmedik fırsatı lehine çevirerek kayınpederini öldürdü. Bunun üzerine kısa zamanda Ergiri, Koniça ve Premedi taraflarını hakimiyeti altına aldı. (Feyzioğlu, 2017, s. 9; Sertoğlu, 1962, s. 2881; Beydilli, 2011, s. 476-479; Uysal vd. 2013, s. 373).

Ali Paşa, uyguladığı politik ve stratejik hamleler sayesinde kısa sürede bölgede tanınır hâle geldi. Bu süreçte talihi de kendisinden yana oldu. 1784'te Delvine mutasarrıfının öldürülmesiyle kendisine mîr-i mîrânlık verilerek onun yerine atandı. Bir yıl sonra Tırhala mutasarrıflığına tayin edildi. Aynı yıl, Kurt Ahmet Paşa'nın ölümüyle Derbentler Başbuğu oldu. Ocak 1787 tarihinde, bölgedeki eşkıya hareketlerini bastırma bahanesiyle asker göndererek, otuz üç yıl boyunca hâkimiyeti altında kalacak olan Yanya Sancağı'nı ele geçirdi. (Özkut, 2018, sayfa belirtilmemiştir; Beydilli, 2011, s. 476-479).

1787 yılında Rusya ile Avusturya'ya karşı yürütülen savaşa Ali Paşa da katılmış, savaşın sonlarına doğru Maçin Muharebesi'nde (1791) yararlık göstermişti. Savaşın bitmesiyle başlayan Rumeli'deki dağlı eşkıya faaliyetlerini bastırması için İstanbul'dan Rumeli Valiliği rütbesiyle Hakkı Paşa gönderildi. Ali Paşa'nın oğlu Veli Paşa bu eşkıya faaliyetlerini bastırmak adına Hakkı Paşa'ya yardım etti ve bunun üzerine ona mîr-i mîrânlık rütbesi verildi. Diğer oğlu Muhtar Bey'e de gösterdiği çeşitli yararlılıklardan dolayı Eğriboz ve Karlı-ili sancakları ihdas edildi. Böylece Ali Paşa'nın nüfuzu bölgede geniş çapta hissedilmeye başladı. 1791'de Rusya ile çeşitli diplomatik girişimlerde bulundu ve onlara Yanya'da bir konsolosluk açmalarını teklif etti. Ayrıca kendisinin çarın koruması altında müstakil bir hükümdar olarak tanınmak istediğini bildiren bir ittifak projesi teklif etti. (Zinkeisen, 2019, s. 58; Beydilli, 2011, s. 476-479; Uzun, 2011, s. 1036).

Ekim 1797'de Venedik'in ortadan kalkmasıyla birlikte bölgede ortaya çıkan yeni siyasî tablo, Ali Paşa'nın konumunu daha da güçlendirdi. Fransa'nın eline geçen başta Korfu olmak üzere Venedik'e ait bazı adalar ile Adriyatik kıyısındaki Preveze, Butrinto, Voçina ve Parga (Nevâhir-i Erbaa) gibi stratejik bölgelere göz dikti. Bu yerleri bünyesine katmak amacıyla çeşitli askerî girişimlerde bulundu ve bir deniz gücü oluşturmak için harekete geçti. 1799 yılında Osmanlı-Rus müttefik donanmasının söz konusu adaları ele geçirmeye yönelik harekâtı sırasında, Ali Paşa için beklediği fırsat doğdu; Nevâhir-i Erbaa'nın zaptı görevi kendisine verildi. Bu süreçte Butrinto'yu ele geçiren Ali Paşa, gösterdiği yararlılık üzerine vezaret rütbesiyle taltif edildi. Mart 1802 dağlı isyanıyla mücadele etmek üzere Ali Paşa'ya Rumeli valiliği tevdi edildi. Paşa, bu görevi de başarılı bir şekilde yerine getirdi. (Fleming, 1999, s. 26-27; Sezer, 1995, s. 157).

1804'te başlayan Sırp İsyanı'nın ardından patlak veren 1806-12 Rus Savaşı, Osmanlı Devleti'nin zor durumda kalmasına neden oldu. Balkanlar karıştı, Osmanlı Devleti'nin para ve askere olan ihtiyacı arttı. Bu nedenle, Rus seferi sırasında Ali Paşa'dan 3.000 kese altın alındı. Ayrıca, Rus Savaşı için Ali Paşa'dan asker de istendi. Ali Paşa, devletin bu isteğini, Avlonya'nın da kendisine verilmesi şartıyla kabul etti. Ancak, savaşın sonuna doğru bakıldığında, yeterince asker göndermediği ortaya çıktı. Ali Paşa'nın bu şekilde işleri ağırdan alması, sefere katılmakta tereddüt etmesi ve devletin ondan bir şey istediğinde kendisinin de devletten bazı taleplerde bulunması, kendisine olan güvenin sarsılmasına yol açtı. Ancak buna rağmen Osmanlı-Rus (1806-1812) ve İngiliz (1807-1809) savaşı sırasında Preveze ve Voniça'yı zapt ederek hakimiyet alanını genişletmeye devam etti. (Feyzioğlu, 2017, s. 19-20-33vd).

Sonraki süreçte, Ali Paşa'nın Ergiri, Gardik ve Debre bölgelerini zorla ele geçirme girişimleri ve İbrahim Paşa Bey'e suikast düzenleyerek onu ortadan kaldırma çabaları, Ali Paşa ile devlet arasındaki ilişkiyi kopma noktasına getirdi. Ayrıca, Ali Paşa'nın bölgede tek güç gibi davranması, Fransa ve İngiltere ile bağımsız bir hükümdar edasıyla anlaşmalar yapması, devleti Ali Paşa'ya karşı harekete yöneltti. Bunun yanı sıra, müstakil bir devlet olarak Yunanistan'ın kurulmasını hedefleyen Filik Eteria ile iş birliği içinde hareket ederek bağımsız bir Yunan-Arnavut devleti oluşturma yönündeki girişimleri, Osmanlı Devleti açısından ciddi bir tehdit oluşturmaya başladı. (Feyzioğlu, 2017, s. 22-23-30vd; Dumas, 2011, s. 80-81; Demir, 2007, s. 91-92; Erman, 2021, s. 340-341).

Aslında II. Mahmud uzun zamandır, Ali Paşa'nın devlet için bir tehlike oluşturduğunun farkındaydı. Ancak yaşanan isyanlar ve savaşlardan dolayı Ali Paşa'nın gücünden istifade edildiği için hareketleri görmezden geliniyordu. Ancak Ali Paşa'nın sonunu, merkezde güçlü bir figür olan ve entrikalarıyla tanınan Hâlet Efendi hazırladı. Halet Efendi, uzun süredir taşranın ayanlardan arındırılmasını savunuyor; bunun ancak merkezde yetişmiş valilerin bölgelere gönderilmesiyle mümkün olabileceğini düşünüyordu. Bu nedenle Rumeli ve Anadolu'daki ayanlara karşı oldukça sert bir tutum benimsedi. Tepedelenli Ali Paşa'nın düzenli bir topçu birliği oluşturma düşüncesi, Halet Efendi'nin Paşa'ya karşı düşmanlık beslemesinin bir diğer nedeni oldu. Halet Efendi, Sadrazam Hurşid Ahmed Paşa aracılığıyla Tepedelenli'nin bu yöndeki planlarına sürekli olarak engel oldu. Böylece taraflar arasında açık bir husumet başladı. Sultan II. Mahmud da bu konuda Halet Efendi ile fikir birliği içindeydi; ayanların tedip edilerek merkezî hükümetin güçlendirilmesini savunuyordu. (Yenidünya, 2018, s. 281-283-285vd; Yenidünya, 2010, s. 266-267).

Merkezi otoriteyi güçlendirmek adına harekete geçen II. Mahmud, Ali Paşa'dan çeşitli yerlerde bulunan askerlerini geri çekmesini istedi. Ayrıca, Yanya valiliği hariç diğer görevlerinden azledildi. Bununla birlikte padişah, Tepedelenli ailesinin gücünü kırmak amacıyla da oğlu Veli'yi Tırhala paşalığından azletti. Devlet, Ali Paşa'nın kendisine iletilen bu emirleri yerine getirmeyeceğini bildiği için harekete geçmek üzere kuvvetlerini hazırladı ve kariyeri boyunca birçok isyanı başarıyla bastırmış olan Halep Valisi Hurşid Ahmed Paşa'yı bu işle ilgilenmesi için 16 Temmuz 1820'de Mora valiliğine atadı. Hurşid Paşa'nın geçmişten beri Tepedelenli Ali Paşa ile sorunlar yaşamış olması ve Hâlet Efendi ile aynı görüşleri paylaşması, Ali Paşa'yı oldukça tedirgin etti. Hurşid Paşa, Halep'ten Mora'ya doğru gelirken, Ali Paşa, Yunanlıların desteğini sağlamak amacıyla onlarla çeşitli toplantılar yaptı. Bu doğrultuda Yunanlılara saygı duyduğunu, kendilerine güvendiğini ve bu nedenle birçok hak tanıdığını ileri sürdü; aynı zamanda geçmişte uyguladığı zulümleri Osmanlı Devleti'nin acımasız ve haince emirlerine zorlanmasıyla açıkladı.

Bu söylemlerle Yunanlıları Osmanlı Devleti'ne karşı ayaklanmaya teşvik etmekten de geri durmadı. Ayrıca Rumlara para ve silah yardımı da yaptı. Ali Paşa'nın bu girişimleri, Rumların kendisine yakınlık duymasına yol açtı. (Dumas, 2011, s. 158-159; Düzen, 2022, s. 199-200-202; Beydilli, 2011, s. 476-479).

Bu gelişmelerin ardından Tepedelenli Ali Paşa'nın vezareti kaldırılarak Yanya valiliğinden azledildi. Ayrıca, oğullarıyla birlikte Tepedelen'de zorunlu ikamete tabi tutuldu. Paşa'nın bu kararı reddetmesi üzerine fermanlı ilan edildi. Yapılan askeri hareketler sonucunda, Ali Paşa'nın hakimiyetindeki yerler ele geçirildi ve kendisi Yanya kalesine çekilmek zorunda kaldı. Hurşit Paşa'nın başarılı askerî harekâtı sonucunda köşeye sıkıştırılan Ali Paşa, Pandleimon Manastırında 14 Şubat 1822'de öldürüldü. (Düzen, 2022, s. 206-207vd; Beydilli, 2011, s. 476-479).

2. Tepedelenli Ali Paşa'nın Akrabaları ve Osmanlı Devleti'nde Aldıkları Görevler

Tepedelenli Ali Paşa, 19. yüzyılın ilk yarısında Mehmed Ali Paşa ile birlikte Osmanlı merkezî otoritesini en fazla zorlayan taşra güç odaklarından biri olarak öne çıkmıştır. Osmanlı Devleti, söz konusu isyan hareketlerini bastırmak amacıyla yoğun askerî ve malî kaynaklar seferber etmiş ve bu süreçte ciddi kayıplar yaşamıştır. Bu bağlamda Ali Paşa'nın ortadan kaldırılması, merkezî yönetim açısından önemli bir başarı olarak değerlendirilmiştir. Bununla birlikte, dikkat çekici olan husus, Ali Paşa'nın idamının ardından ailesine ve yakın çevresine mensup bazı kişilerin Osmanlı idarî ve askerî teşkilatında görev almaya devam etmiş olmalarıdır. Aşağıda bu şahıslar sistematik bir biçimde ele alınacaktır.

2.1. Ali Naki Paşa

Ali Naki Paşa³, Tepedelenli Ali Paşa'nın kayınbabası Kaplan Paşa'nın ailesine mensuptur. Babası, beylerbeyi payesi taşıyan ve Yanya hanedanına mensup olan Malik Naki Paşa'dır. Ali Naki Paşa, Hicri 1260 (1844) yılında Ergiri kazasına bağlı Lihve (Libohova) kasabasında dünyaya gelmiştir.

Çocukluk yıllarında Arapça ve Farsça eğitimi almış; bunun yanı sıra Arnavutça, Rumca ve Türkçe dillerinde yazabilme yetkinliğine sahipti. Gençlik dönemine ilişkin literatürde yeterli bilgi bulunmamakla birlikte, adını duyurmasına vesile olan hadise 29 Aralık 1874 tarihinde meydana gelmiştir. Bu tarihte, Yenişehir Fırka-i Askeriye Kumandanı Ferik Mehmed Ali Paşa ile birlikte Tırhala bölgesinde Yunan eşkiyasına karşı düzenlenen harekâta katılmış; söz konusu harekâtta gösterdiği üstün gayret ve başarıları neticesinde kendisine İstanbul-ı Âmire Müdürlüğü payesi tevcih edilmiştir.

Göstermiş olduğu başarılarla takdir toplayan Ali Naki Paşa, Hicri 1294 (1877) yılında Yanya mebusu olarak Meclis-i Mebusan'a seçilmiştir. Meclisin tatili üzerine Yanya'ya dönerek burada birtakım çalışmalarda bulunmuştur. Aynı yıl, Adana Valisi Abidin Paşa başkanlığında kurulan fevkalade bir komisyona fahri aza olarak tayin edilmiş, daha sonra bu komisyonun ri-yaset vekâletine getirilmiştir.

³ Ali Naki Paşa ile ilgili aktarılan bilgiler, Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), DH.SAİD.d, nr. 3/938.; Ali Naki Paşa hakkında detaylı bilgi için bkz. (Olgun, 2024, s. 1-18).

Yine Hicri 1294 yılı Cemâziyelevvel ayında (Mayıs-Haziran 1877) Yanya'da Meclis-i İdâre-i Vilâyet'te aza olarak görevlendirilmiş ve bu görevini yaklaşık iki buçuk yıl sürdürmüştür. Hicri 1296'da (1879) 750 kuruş maaşla ilgili Yanya'da İstinaf Mahkemesi azalığına tayin edilmiş, ancak beş ay sonra bu görevinden alınmıştır.

Aynı yılın Ramazan (1879) ayında 6.000 kuruş maaşla Yanya vilayetine bağlı Ergiri sancağı mutasarrıf vekilliğine atanmış, bu görevini de başarılı bir şekilde yürütmüştür. Ancak, Bâbîâlî tarafından istifası tasdik edilmemesine rağmen, yaklaşık 22 ay yürüttüğü bu görevden kendi isteğiyle ayrılmıştır.

Ali Naki Paşa aldığı görevlerdeki gösterdiği başarılı faaliyetleri neticesinde İstanbul'dan rütbesinin mîr-i mîrânlığa yükseltilmesini talep etmiştir. Bunun üzerine talebinden iki yıl son yani 5 Haziran 1886'da rütbesi mîr-i mîrânlığa yükseltilmiştir.

Uzun bir süre herhangi bir resmî görevde bulunamayan Ali Naki Paşa, 1892 yılında Rumeli Kapudanı Derviş Paşa'ya bir mektup yazarak, Şûrâ-yı Devlet fahri azalığına tayin edilmesini talep etmiştir. Derviş Paşa, bu talebi ilgili makamlara iletmış ve neticede Paşa'nın isteği uygun görülmüştür. Ancak her ne kadar bu atama onaylanmış olsa da Ali Naki Paşa'nın fiilen göreve başlaması yıllar almıştır. Nitekim 30 Mayıs 1896 yılında kendisine Rumeli Beylerbeyiliği unvanı tevcih edilmiş olmasına rağmen, hâlâ Şûrâ-yı Devlet'teki görevine fiilen başlamamıştır.

Ali Naki Paşa'nın ilk başvurusunun üzerinden yaklaşık 8 yıl geçtikten sonra, 9 Ekim 1900'da çıkarılan bir iradeyle kendisine 7.500 kuruş maaşla Şûrâ-yı Devlet azalığı resmen tevdi edilmiştir. (BOA, İ.TAL, 97/8); Olgun, 2024, s. 8-9).

2.2. Ahmed Müfid Bey

Ahmed Müfid Bey, Hicri 1295 (1878) yılında, Yanya vilayetine bağlı Bahre kazasında doğmuştur. Babası, yukarıda zikredilen Ali Naki Paşa'dır. (BOA, DH.SAİD, nr. 92/21).

Ahmet Müfid Bey, ilk eğitimini Yanya'da almış ve burada Türkçe, Farsça ile Rumca öğrenmiştir. Ardından İstanbul'a gelerek Mekteb-i İdâdî'ye kaydolmuş ve akabinde Mekteb-i Hukuk-ı Şâhâne'de eğitimini tamamladıktan sonra Tercüme Odası'na dâhil olmuştur. (BOA, DH.SAİD, nr. 92/21).

Hicri, 1315 (Temmuz 1897) yılında fahri olarak Brüksel sefâret vekilliği ateşeliğine tayin edilmiştir. (BOA, İ.HR., 355/33). Bir yıl sonra görevinde gösterdiği başarı üzerine rütbesi yükseltilerek sefâret ikinci kâtipliğine atanmıştır. Bu görevdeki başarısı Hariciye Nezâreti tarafından takdir edilmiş ve kademesi bir kez daha yükseltilerek sefâret başkâtipliğine terfi ettirilmiştir. (BOA, DH.SAİD, nr. 92/21).

Hicri 1318 (1900-01) yılında, 1.800 kuruş maaş ve 900 kuruş tahsisatla Anadolu'da bir göreve tayin edilmiştir. Aynı yıl, yürüttüğü görevlerdeki başarısı üzerine baş kitabet görevine atanmıştır. (BOA, DH.SAİD, nr. 92/21).

Hicri 1321 (1903-04) yılında, İran makamları tarafından kendisine üçüncü rütbeden Şîr-u Hurşîd Nişanı tevcih edilmiştir. (BOA, DH.SAİD, nr. 92/21).

Hicri 1322 (1904-05) yılında, 2.070 kuruş maaş ve 800 kuruş tahsisatla Bern Sefâreti baş kitâbetine atanmıştır. (BOA, DH.SAİD, nr. 92/21).

Hicri 1323 (1905-06) yılında, becâyîş yoluyla 1.800 kuruş maaş ve 900 kuruş tahsisatla Beyşehir baş şehbenderliği görevine atanmıştır. (BOA, DH.SAİD, nr. 92/21).

Hicri 1324 (1906-07) yılında ise kendisine dördüncü rütbeden Leopold Nişanı ihsan edilmiştir. (BOA, DH.SAİD, nr. 92/21).

2.3. Avlonyalı Mehmed Ferid Paşa

Mehmed Ferid Paşa'nın babası, dönemin tanınmış devlet adamlarından Avlonyalı Mustafa Nuri Paşa'dır. Mustafa Paşa'nın anne tarafı, Tepedelenli Ali Paşa'nın baskısı sonucu, onun oğulları Muhtar ve Veli Paşalarla zorla evlendirilmiş ve bu vesileyle iki aile arasında bir akrabalık bağı kurulmuştur. Mustafa Paşa, Ebubekir Bey'in oğludur. 1824 yılında Avlonya'da doğmuştur. Özel muallimlerden eğitim almıştır. Türkçe, Arapça, Farsça, Fransızca, Rumca, İtalyanca ve Arnavutça bilmektedir. İyi eğitimi ve becerisi sayesinde birçok yerde kaymakamlık, mutasarrıflık ve Yanya mebusluğu gibi görevlerde bulunmuştur.⁴ Mustafa Paşa'nın Ferid Paşa, haricinde Neşet, Süreyya ve Namık isminde üç oğlu daha bulunmaktadır ve bunların sicilleri aşağıda zikredilecektir. (DH.SAİD.d, nr. 4/346).

Mehmed Ferid Paşa, Sicill-i Ahvâl kayıtlarına göre Hicri 1263 (Miladi 1846) yılında Yanya'da dünyaya gelmiştir. Ancak oğlu Celaleddin Paşa, babasının doğum yılını 1851 olarak belirtmektedir. Aynı şekilde *İkdam* gazetesi de Ferid Paşa'nın doğum tarihini Hicri 1268 (Miladi 1851-52) olarak vermektedir. Bu bilgiyi İbnülemin Mahmud Kemal de *Son Sadrazamlar* adlı eserinde teyit eder. Doğum yılına dair bu farklılıkta asıl yanlış, Sicill-i Ahvâl kayıtlarını tutan kâtibin yaptığı muhtemel bir hatadan kaynaklanmaktadır. Kayıta, Ferid Paşa'nın ilk memuriyetine 24 yaşında başladığı belirtilmektedir. Oysa Osmanlı bürokratik geleneğinde bu yaş, memuriyete başlamak için oldukça geç kabul edilir. Büyük ihtimalle sicil kaydını tutan kâtip, aslında 14 yaşında demek isterken, sehven 24 yaşında ifadesini kullanmıştır. (DH.SAİD.d, nr. 4/346; Kemal, 1982, s. 1587).

Mustafa Paşa'nın eğitime verdiği önem sayesinde, Ferid Paşa iyi bir öğrenim görme imkânı bulmuştur. Çocukluk yıllarında sıbyan mektebinde dinî ilimler üzerine temel eğitim alan Ferid Paşa, ardından Yanya Rüştîyesi'ne devam etmiş; sonrasında ise öğrenimini Rum İdadisi'nde sürdürerek tamamlamıştır. Dil konusundaki yetkinliğiyle dikkat çeken Ferid Paşa; Arapça, Fransızca, Türkçe, İtalyanca, Rumca ve Arnavutçayı okuyup yazacak düzeyde bilmekteydi. (DH.SAİD.d, nr. 4/346).

Devlet hizmetine Hicri 1283 (Miladi 1866) yılında, henüz 24 yaşındayken adım atmıştır. İlk görevi, 400 kuruş maaşla Resmo Sancağı Cinayet Meclisi Başkâtipliği olmuştur. Üç yıl sonra, Hicri 1286 (1869) yılında 500 kuruş maaşla Kandiye Tahrirat Müdürlüğü Muavinliğine atanmış ve bu görevde üç yıl süreyle bulunmuştur. Akabinde Bosna Vilayeti Mektupçu Kalemî'nde yaklaşık altı ay fahri müfettişlik yapmıştır. (DH.SAİD.d, nr. 4/346).

Hicri 1292 (1875) yılında, Bosna'da meydana gelen karışıklıkların araştırılması amacıyla fevkalade müfettiş olarak görevlendirilmiştir. Bu görevin ardından, Hicri 1294 (1877) yılında, sahip olduğu görevlerin oldukça üzerinde bir makam olan Trebin Kaymakamlığına 3.500 kuruş maaşla atanmış; ancak altı ay sonra bu görevden alınarak, 3.750 kuruş maaşla Hersek ve Bosna Fırkası Başkâtipliğine getirilmiştir. (DH.SAİD.d, nr. 4/346).

⁴ Avlonyalı Ferid Paşa hakkında detaylı bilgi için bkz. (Kırmızı, 2014, s. 20-21).

Hicri 1295 (1878-79) yılında Bulgaristan Muhacir Komiserliği Muavinliğine tayin edilen Ferid Paşa, üç ay sonra bu görevinden alınmıştır. Ardından, Hicri 1296 (1879-80) yılında 10.000 kuruş maaşla Diyarbakır Adliye Müsteşarlığına atanmış, ancak maaşı kısa bir süre sonra yüksek bulunarak 7.500 kuruşa düşürülmüştür. (DH.SAİD.d, nr. 4/346).

Hicri 1299 (1881-82) yılında 2.800 kuruş maaşla görev yaptığı Mahkeme-i İstinaf'tan, Ticaret Azalığı görevine tayin edilmiştir. O zamana dek yürüttüğü görevleri başarıyla yerine getirmiş olması sebebiyle ikinci sınıf rütbe ve dördüncü rütbeden Mecidi Nişanı ile ödüllendirilmiştir. (DH.SAİD.d, nr. 4/346).

Aynı yıl içinde, kendisine 2000 kuruş harcırah tahsis edilerek tahkik memuru sıfatıyla Bursa'ya gönderilmiştir. Buradaki başarılı çalışmaları neticesinde Hicri 1300 (1882-83) yılında üçüncü rütbeden Mecidi Nişanı ile taltif edilmiştir. Yine aynı yıl, Bursa'daki görevi sonlandırılmış ve 5.000 kuruş maaşla, bugünkü anlamda savcılık görevine tekabül eden Şûrâ-yı Devlet İstinaf Müdde-i Umumiliği'ne atanmıştır. (DH.SAİD.d, nr. 4/346).

Hicri 1302 (1884-85) yılında yetkisi artırılarak Tanzimat Dairesi Ağalığına getirilmiş, Hicri 1305 (1887) yılında ise bu görevin yanı sıra Komisyon Ağalığı unvanı da kendisine tevcih edilmiştir. (DH.SAİD.d, nr. 4/346).

Görevlerindeki başarıları, sadakati ve liyakati nedeniyle Hicrî 1314 (1896-97) yılında, 15.300 kuruş maaşla Konya Valiliği'ne atanmıştır. Bu yükselişin en önemli aşamasını ise, Hicrî 1317 (1899-1900) yılında Osmanlı Devleti'nde en yüksek rütbelerden biri kabul edilen vezaret payesinin kendisine tevcih edilmesi oluşturmıştır. (DH.SAİD.d, nr. 4/346).

2.4. Avlonyalı Mehmed Neşet Paşa

Neşet Paşa, Hicri 1271 (Miladi 1855-56) yılında Avlonya'da dünyaya gelmiştir. Çocukluk döneminde özel hocalardan ders alarak iyi bir eğitim görmüş, ardından öğrenimine Rusçuk Mekteb-i İdadisi'nde devam etmiştir. Dil konusundaki yetkinliğiyle dikkat çeken Neşet Paşa; Rumca ve Türkçeyi okuyup yazabildiği gibi, Arapça ve Farsçayı da konuşacak düzeyde bilmekteydi. Ayrıca Arnavutça, İtalyanca ve Fransızcaya da aşinalığı bulunmaktaydı. (DH.SAİD.d, nr. 77/137).

Şaban 1291 (1874) tarihinde Hersek'te kurulan bir komisyonda 300 kuruş maaşla kâtip olarak göreve başlamıştır. Hicri 1292-1293 (1875-76) yıllarında ise Avlonya kazasında, efradı muvazzafa ve redife askerlerinin toplanması ve sevkiyle görevlendirilmiştir. Bu görevlerini başarıyla tamamlamasının ardından, Yanya'da teşkil edilen Asakir-i Milliye'nin Avlonya fahri kumandanlığına atanmıştır. Kumandanlığı sırasında topladığı 1.500 neferle birlikte 1877-78 Osmanlı-Rus Harbi'ne (93 Harbi) katılmıştır. (DH.SAİD.d, nr. 77/137).

2 Şaban 1301 (Mayıs 1884) tarihinde Yanya Emlak-ı Hümayun İdaresi Müdürlüğü'ne tayin edilmiş ve bu görevi büyük bir başarıyla yürütmüştür. 6 Receb 1303 (Nisan 1886) tarihinde rütbe-i saniye sınıf-ı mütemayiz nişanıyla taltif edilmiş; 7 Rebiülevvel 1305'te (Kasım 1888) ise kendisine mîr-i mîrân unvanı verilmiştir. (DH.SAİD.d, nr. 77/137).

10 Muharrem 1306 (Eylül 1888) tarihinde 1.500 kuruş maaş bağlanan Neşet Paşa, 3 Receb 1315 (Kasım 1897) tarihinde terfi ederek Rumeli Beylerbeyliği payesiyle onurlandırılmış-

tır. 16 Cemâziyelevvel 1321 (Ağustos 1903) tarihinde İstanbul'a gelerek Şûrâ-yı Devlet azalığına atanmış ve bu görevdeyken maaşı 4.000 kuruş olarak belirlenmiştir. 6 Şaban 1326 (Eylül 1908) tarihinde ise aynı görevdeki maaşı 7.000 kuruşa yükseltilmiştir. (DH.SAİD.d, nr. 77/137).

2.5. Avlonyalı Mehmed Süreyya Bey

Mehmed Süreyya Bey, Hicri 1275 (Miladi 1859)⁵ yılında Avlonya'da dünyaya gelmiştir. Küçük yaşlardan itibaren özel hocalardan ders alarak eğitim hayatına başlamış; ardından Mos-tar ve Kandiye medreselerinde Arapça ve Farsça eğitimi görmüştür. Arapça ve Farsçayı ileri düzeyde bilen Mehmed Süreyya Bey, ayrıca Türkçe, Rumca, Fransızca ve İtalyancayı okuyup yazabilmekte; Arnavutçayı ise yalnızca konuşabilmektedir. Aldığı nitelikli eğitim ve dil yetkinliği sayesinde *Zerrât* ve *Fetretü'l-İslâm* adlı iki eser kaleme almıştır. (BOA, DH.SAİD.d, nr. 171/373).

9 Receb 1296 (Haziran 1879) tarihinden 7 Muharrem 1297'ye (Aralık 1879) kadar, 2.000 kuruş maaşla Görice Sancağı Tahrirat Müdürlüğü görevinde bulunmuş; ancak bu görevinden kısa süre sonra istifa etmiştir. (BOA, DH.SAİD.d, nr. 171/373).

2 Rebiülevvel 1319'de (Haziran 1901) 2.000 kuruş maaşla Şura-yı Devlet-i Tanzimat Dairesi azalığına tayin edilmiş, aynı yılın Zilkade ayında maaşına 5.000 kuruş zam yapılmıştır. 27 Zilkade 1320 (Şubat 1903) tarihinde ise 8.500 kuruş maaşla mülga Cemiyet-i Rüşumiyye Reisliği görevine getirilmiştir. Kurumun kaldırılmasının ardından, 16 Cemâziyelevvel 1321 (Ağustos 1903) tarihinde Şûrâ-yı Devlet Maliye Dairesi azalığına tayin edilmiş ve bu görevdeyken 4.000 kuruş maaş almıştır. 6 Şaban 1326 (Ağustos 1908) tarihinde Şûrâ-yı Devlet'te yapılan birinci tensikatta, 7.000 kuruş maaşla aynı görevde bırakılmıştır. (BOA, DH.SAİD.d, nr. 171/373).

Görevleri süresince gösterdiği liyakat, hizmet ve başarıları nedeniyle Osmanlı Devleti tarafından üçüncü ve ikinci dereceden Osmanlı Nişanları ile birinci rütbeden Mecidi ve İftihar Nişanları ile taltif edilmiştir. Ayrıca İsveç, Norveç, Romanya, İran, Yunanistan, İtalya devletleri ile Karadağ ve Sırbistan hükümetleri tarafından da çeşitli nişanlarla onurlandırılmıştır. (BOA, DH.SAİD.d, nr. 171/373).

2.6. Avlonyalı Mehmed Namık Bey

Mehmed Namık Bey, Hicri 1276 (Miladi 1859-60) yılında Avlonya'da dünyaya gelmiştir. İlk öğrenimini Mekâtib-i İbtidâiyede tamamladıktan sonra, eğitimine Mekteb-i Sultânî ve ardından Mekteb-i Maârif-i Mülkiye'de devam etmiştir. Dil bilgisi bakımından son derece donanımlı bir isim olan Mehmed Namık Paşa, Türkçe yazmaya vakıf olup; Rumca, İtalyanca, Arnavutça ve Sırpçayı konuşabilmekte, Fransızçayı ise hem okuyup hem yazabilmektedir. Ayrıca Arapçaya da aşinalığı bulunmaktadır. (DH.SAİD.d, nr. 16/177).

Şaban 1301 (Haziran 1884) tarihinde, 1.000 kuruş maaşla Ticaret ve Ziraat Nezareti Tercüme Kalemî'nde ilk memuriyetine atanmıştır. Yaklaşık bir buçuk yıl sonra, nezaretin lağvedilmesi üzerine 600 kuruş maaşla Cemiyet-i Rüşûmiye Kalemî Müsveddeliği görevine getirilmiş-

⁵ Abdülhamid Kırmızı, Sicill-i Ahvâl kaydından farklı olarak Süreyya Bey'in doğumunu 1860 olarak belirtir. Ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. Kırmızı, 2009, s. 20-22 vd.

tir. Bu göreviyle eş zamanlı olarak Mekteb-i Sultânî'de Kavaid-i Osmaniye muallimliğine de tayin edilen Mehmed Namık Bey'in maaşına ilave olarak 400 kuruş zam yapılmıştır. (DH.SAİD.d, nr. 16/177).

Cemâziyelahir 1304 (Şubat 1887) tarihinde, şimendifer ile ilgili çeşitli bilgiler tahsil etmek üzere, 1.000 kuruş maaş ve 55 kuruş harcırah ile Almanya'ya gönderilmiş; burada yaklaşık üç ay süren bir eğitim almıştır. Şevval 1305 (Haziran 1888) tarihinde 1.500 kuruş maaşla Sirkeci İskelesi Rûsûmat Müdürlüğü'ne atanmıştır. Bu görevdeyken, 11 Receb 1306 (Mart 1889) tarihinde maaşı 2.000 kuruşa çıkarılmıştır. (DH.SAİD.d, nr. 16/177).

Hicri 1311 (1893-94) yılında ise, 2.000 kuruş maaşla Rûsûmat Emaneti Sânilîği görevine tayin edilmiştir. Görevleri sırasında gösterdiği başarı ve sadakati dolayısıyla, Nişan-ı Osmani başta olmak üzere çeşitli nişanlarla taltif edilmiştir. (DH.SAİD.d, nr. 16/177).

2.7. İsmail Hadi Bey

Hicri 1284 (1867-68) yılında, Yanya vilayetine bağlı Premedi kazasının Klisura köyünde doğdu. Babası, Tepedelenli Ali Paşa'nın torunlarından Hüseyin Bey'dir. (DH.SAİD.d, nr. 78/29).

İsmail Hadi Bey, eğitimine doğduğu yerde başlamış ve Yanya'da Türkçe, Rumca, Fransızca ve Arnavutça öğrenmiştir. (DH.SAİD.d, nr. 78/29).

Hicri 1311 (1893) yılında Bâbîâli Tercüme Odası'na stajyer memur olarak girmiştir. Burada gösterdiği başarılı çalışmalar sonucunda, Divan-ı Hümayun Tercümanlığından yazılan mülahaza ile kadrolu olarak tercüme odasına dahil olmuştur. (DH.SAİD.d, nr. 78/29).

2.8. Ali İlhami Bey

Tepedelenli Ali Paşa'nın sülalesinden olan, Âdem Bey'in oğludur. Hicri 1288 (1871-72) senesinde İstanbul'da doğmuştur. (DH.SAİD.d, nr. 78/29).

Ali İlhami Bey, Mekteb-i Sultânî'de ilmî ve hukukî dersler almış olsa da bu okuldan mezun olamamıştır. Ancak mezun olamamasına rağmen dil bilgisi bakımından donanımlı bir kişiydi; Türkçe ve Fransızca'yı okuyup yazabilecek, Rumca'yı ise konuşabilecek düzeyde bilmekteydi. (DH.SAİD.d, nr. 78/29).

Hicri 1302 (1884-85) yılında, henüz 24 yaşındayken 2.000 kuruş maaş ve ikinci sınıf rütbe ile Ticaret Nezâreti Müsteşar Muavinliğine atanmıştır. Ancak aynı yıl içerisinde Ticaret ve Ziraat Nezâretleri'nin Nâfia Nezâreti çatısı altında birleştirilmesi üzerine açıkta kalmıştır. (DH.SAİD.d, nr. 78/29; BOA, İ.HR., 307/19537).

Hicri 1304 (1887) yılında, yine 2.000 kuruş maaşla Hariciye Nezâreti Umûr-ı Hukûk-ı Muhtelit katipliğine tayin edilmiştir. (BOA, İ.HR., 307/19537). Ancak bu görevde yeterli bulunmadığı gerekçesiyle Hicri 1305 (1887-88) yılında görevden alınmıştır. Aynı yıl, 1.000 kuruş maaşla İstişare Odası Muavinliği görevine getirilmiştir. (DH.SAİD.d, nr. 78/29).

Hicri 1306 (1888-89) yılında ise aynı maaşla Umûr-ı Hukûk-ı Muhtelita Kalemî Müsteşarlığına atanmıştır. (DH.SAİD.d, nr. 78/29).

Hicri 1313 (1896) yılında, 3.000 kuruş maaş ve 500 kuruş tahsisatla Liverpool baş şehbenderliğine getirilmiş, aynı yıl içerisinde 750 kuruş yol tahsisatı ile Korfû baş şehbenderliğine tayin edilmiştir. (BOA, İ.HR., 351/14; Salname-i Devlet-i Aliyye-i Osmaniye, 1314, s. 960).

Bu görevlerdeki başarılı hizmetlerinden dolayı kendisine üçüncü dereceden Mecidi Nişanı tevcih edilmiştir.

SONUÇ

Bu çalışma, Sicill-i Ahvâl kayıtları ışığında Tepedelenli Ali Paşa'nın ailesine mensup Osmanlı bürokrasisinde görev yapmış sekiz kişiyi ortaya koymaktadır. Bunlardan yedisi Rumeli'de, biri İstanbul'da doğmuştur. Tamamı birden fazla dili okuyup yazabilme yetkinliğine sahip olup, ortak olarak Fransızca, Türkçe ve Rumca bilmektedir. Ayrıca bazıları Farsça, Arnavutça, Arapça ve İtalyanca gibi dillerde de yetkindir. Çok dillilik ve iyi eğitimleri sayesinde bu bireyler, genç yaşlardan itibaren Osmanlı Devleti tarafından değerlendirilmiş ve ilgi ile yeteneklerine uygun çeşitli görevlere atanmışlardır. Aralarında ataşelik, şehbenderlik, baş şehbenderlik, müsteşarlık ve Şûrâ-yı Devlet azalığı gibi yüksek düzeyde bürokratik görevler üstlenenler bulunurken, Ferid Paşa özellikle Konya Valiliği ve daha sonra sadaret makamına yükselmesiyle öne çıkmaktadır.

19. yüzyılda Osmanlı bürokrasisine girebilmenin temel koşullarından biri eğitilmiş olma; ancak eğitimin yaygın olmaması, bürokraside yükselenlerin büyük ölçüde elit aileler arasından çıkmasına yol açmıştır. Makaledeki şahısların neredeyse tamamının iyi eğitim almış ve birden fazla yabancı dil bilmesi, bu durumla uyumludur. Bu çerçevede Tepedelenli ailesinin bürokratik yükselişi yalnızca bireysel liyakatle açıklanamayacak, mensup oldukları toplumsal çevrenin sağladığı eğitim imkânları da etkili olmuştur.

Osmanlı merkezileşme politikaları bağlamında, 19. yüzyılın ilk yarısında Mahmud II döneminde devlet, taşrada güçlenen ayan ailelerinin nüfuzunu kırarak merkezi otoriteyi güçlendirmeyi hedeflemiş; ancak reform süreçlerinde zaman zaman bu yerel güç odaklarından yararlanmak zorunda kalmıştır. Bu durum, merkezileşme sürecinin tek yönlü bir tasfiye değil, pragmatik ve dengeli bir güç ilişkisi çerçevesinde şekillendiğini göstermektedir. Tepedelenli Ali Paşa'nın ailesine mensup kişilerin devlet kademelerinde görev alabilmeleri de bu bağlamda anlaşılabilir.

Belgeler, Osmanlı Devleti'nin kişileri akrabalık bağlarına göre değil, yetenek, liyakat ve başarılarına göre değerlendirdiğini ortaya koymaktadır. Devlet, bireyin hizmet kapasitesine odaklanmış ve önemli görevlere getirilmesinde tereddüt etmemiştir. Bununla birlikte, söz konusu kişilerin Ali Paşa'nın ölümünden yaklaşık 40 yıl sonra istihdam edilmiş olması, Osmanlı bürokrasisinin pragmatik ve kurumsal yaklaşımını, devlet çıkarlarını ön planda tutan istihdam politikasını göstermektedir.

Güçlü ayan ailelerinin 19. yüzyılda nüfuzları azalmakla birlikte, etkileri tamamıyla sona ermemiştir. Bu yüzyılda, halef-selef ilişkileri memuriyet kadrolarında kendini göstermeye devam etmektedir. Sonuç olarak, Tepedelenli ailesinin bürokratik başarısı hem bireysel liyakatin hem de toplumsal çevrenin sağladığı imkanların birlikte etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), İstanbul.

Dahiliye Nezareti Sicill-i Ahvâl Defterleri (DH.SAİD.d)

4/344; 77/137; 171/373; 16/177; 2/788; 78/29; 92/21.

İrade-i Dahiliye (İ.DH)

İ.DH., 1378/17, 14 C 1318 (9 Ekim 1900).

İrade-i Hariciye (İ.HR)

307/19537, 8 N 1304 (31 Mayıs 1887).

307/19537, 12 ZA 1304 (2 Ağustos 1887).

351/14, 12 ZA 1313 (25 Nisan 1896).

355/33, Lef-1 ve İrade, 29 S 1315 (30 Temmuz 1897).

İrade-i Taltifat (İ.TAL)

97/8, 17 Z 1313 (30 Mayıs 1896).

Salnameler

Salname-i Devlet-i Aliyye-i Osmaniye, Sene 1314, s. 960.

Araştırma, Eser ve İncelemeler

AKYILDIZ, A. (2009). "Sened-i İttifak". *DİA*. XXXV: 512-514.

AKYILDIZ, A. (1998). "Sened-i İttifak'ın İlk Tam Metni". *İslam Araştırmaları Dergisi*. 2: 209-222.

DEMİR, İ. (2007). *Tepedelenli Ali Pasha And The West: A History Of His Relations With France And Great Britain 1798-1820*. Ankara: Bilkent University The Institute of Economics And Social Sciences. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

DOĞAN, C. (2011). "II. Mahmud Dönemi Osmanlı Merkezileştirmek Politikasının Doğu Vilayetlerinde Uygulanması". *Turkish Studies*. 6/4: 505-521.

DUMAS, A. (2011). *Tepedelenli Ali Paşa*. (çev. Ali İhsan Güzel). İstanbul: Parşömen Yayınları.

DÜZEN, C. (2022). *Hurşid Ahmed Paşa (1762?-1822)*. Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

ERMAN, A. (2021). "Yunan Kaynaklarına Göre Tepedelenli Ali Paşa ve Yönetimindeki Yunanlılar". *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. 34: 329-351.

FLEMING, K. E. (1999). *The Muslim Bonaparte Diplomacy And Orientalism In Ali Pasha's Greece*. Princeton: Princeton University Press.

FEYZİOĞLU, H. S. (2017). *Bir Osmanlı Valisinin Hazin Sonu Tepedelenli Ali Paşa*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

GÜRGEN, S. Y. (2018). *Devletin Kahyası, Sultanın Efendisi Mehmed Said Hâlet Efendi*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

İNAL, İ. M. K. (1982). *Son Sadrazamlar*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

KIRMIZI, A. (2009). *Osmanlı Sonrası Arnavutluk (1912-1920) Avlonyalı Süreyya Bey*. İstanbul: Klasik Yayınları.

- KIRMIZI, A. (2014). *Avlonyalı Ferid Paşa Bir Ömür Devlet*, İstanbul: Klasik Yayınları.
- KÜTÜKOĞLU, M. (1998). "Sicill-i Ahvâl Defterlerini Tamamlayan Arşiv Kayıtları". *Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*. 12:141-157.
- MUÇO, E. (2002). *Yanya Valisi Tepedelenli Ali Paşa Ve Emlakı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmış Doktora Tezi).
- OLGUN, S. (2024). "Yanya Mebusu ve Şûra-yı Devlet Azası Ali Naki Paşa (1844-1904)". *Tarih ve Gelecek Dergisi*. X/1: 1-18.
- ÖZKAYA, Y. (2014). *Osmanlı İmparatorluğunda Ayanlık*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- ÖZKUL, Y. E. (2021). "Osmanlı Devleti Güç İlişkileri Üzerinden Sened-i İttifaka Dair Bir Değerlendirme". *İzmir Sosyal Bilimler Dergisi*. III: 1-15.
- ÖZKUT, S. A. (2018). "Despot Bir Paşanın Hikayesi: Tepedelenli Ali Paşa". *Lacivert Dergisi*.
- SARIYILDIZ, G. (2009). "Sicill-i Ahvâl Defterleri". *DİA*. XXXVII: 134-136.
- SEZER, H. (1995). "Tepedelenli Ali Paşa'nın Oğulları". *Ankara Üniversitesi Tarih Araştırma Dergisi*. XVII/28: 155-164.
- SEZER, H. (2005). "Tepedelenli Ali Paşa ve Oğullarının Çiftlik ve Gelirlerine İlişkin Yeni Bilgi-Bulgular". *OTAM*. 18: 333-357.
- SHAW, S. (2017). *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye*. İstanbul: E Yayınları.
- UYSAL, M.-A. Y. Uyar. (2013). "Tepedelenli Ali Paşa Biyografileri Üzerine". *Tarih Okulu Dergisi*. 15: 371-396.
- UZUN, A. (2011). "Tepedelenli Ali Paşa ve Mal Varlığı". *Belleten*. LXV/244: 1035-1078.
- UZUNÇARŞILI, İ. H. (1942). *Meşhur Rumeli Âyanlarından Tirsinkoğlu İsmail, Yıllıkoğlu Süleyman Ağalar ve Alemdar Mustafa Paşa*. İstanbul Maarif Matbaası.
- YENİDÜNYA, S. (2010). "Halet Efendinin Tepedelenli Ali Paşa İsyanındaki Rolü". *Uluslararası Balkan Dil Kültür ve Medeniyet Sempozyumu* (2010). Tiran: 261-277.
- ZINKEISEN, J. W. (2019). *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi (1802-1812)*, (ed). Erhan Afyoncu. İstanbul: Yeditepe Yayınevi.

EXTENDED ABSTRACT

This article examines the reintegration of certain relatives of Tepedelenli Ali Pasha into the Ottoman bureaucratic system following his death in 1822. Tepedelenli Ali Pasha is widely regarded as one of the most powerful provincial notables (ayan) of the nineteenth century and represented a significant challenge to the authority of the Ottoman central government. During the reign of Sultan Mahmud II, who sought to strengthen central authority through a series of administrative and military reforms, Ali Pasha's growing autonomy and political ambitions were perceived as a direct threat to the state. As a result, a large-scale military campaign was launched against him, ultimately leading to his defeat and death in 1822. Despite the rebellion associated with his name, some members of his extended family later succeeded in entering the Ottoman administrative structure. This study aims to identify these individuals and analyze their careers within the Ottoman bureaucracy.

The primary sources of this research are the Sicill-i Ahvâl registers, which were compiled between 1879 and 1909 to record the professional backgrounds of Ottoman civil servants. These registers contain detailed information about officials, including their places of birth, family background, education, language skills, career trajectories, ranks, and decorations. By systematically examining these records, the study identifies eight individuals related to Tepedelenli Ali Pasha who served in various positions within the Ottoman administrative system. These individuals are Ali Naki Pasha, Ahmed Müfid Bey, Avlonyalı Mehmed Ferid Pasha, Mehmed Neşet Pasha, Mehmed Süreyya Bey, Mehmed Namık Bey, İsmail Hadi Bey, and Ali İlhami Bey.

The findings demonstrate that seven of these individuals were born in the Rumelian provinces, while one was born in Istanbul. A common characteristic among them was their relatively advanced education compared to the general population of the period. All of them were literate and possessed competence in several languages. Turkish, Greek, and French were the most commonly known languages among them, while some were also proficient in Arabic, Persian, Italian, and Albanian. Their multilingual abilities and educational background played a crucial role in facilitating their entry into the Ottoman administrative system.

These individuals held a variety of positions within the Ottoman bureaucracy, including diplomatic and administrative posts such as attaché, consul, undersecretary, and member of the Council of State (Şûrâ-yı Devlet). Among them, Avlonyalı Mehmed Ferid Pasha stands out as the most prominent figure. He held several important administrative positions during his career, served as governor of Konya, and was eventually awarded the rank of vizier, one of the highest ranks within the Ottoman administrative hierarchy.

This study also sheds light on the pragmatic nature of Ottoman administrative policies. The Ottoman state did not collectively hold the relatives of Tepedelenli Ali Pasha responsible for his rebellion. Instead, individuals were evaluated based on their personal qualifications, abilities, and loyalty to the state. The fact that many of these individuals entered public service approximately four decades after Ali Pasha's death further demonstrates the institutional and pragmatic approach adopted by the Ottoman bureaucracy.

In conclusion, the careers of these individuals illustrate that the influence of prominent provincial families did not entirely disappear during the nineteenth century, despite the centralization policies implemented by the Ottoman state. At the same time, the Ottoman administration demonstrated a flexible and pragmatic recruitment policy that prioritized education, merit, and administrative competence. The case of Tepedelenli Ali Pasha's relatives therefore provides valuable insight into the relationship between provincial elites and the Ottoman bureaucratic system during the period of nineteenth-century centralization.